

UPPSALA
UNIVERSITET

Läkemedelsanvändning – ett begrepp med flera dimensioner

IHE-dagarna 2024

Björn Wettermark

professor i läkemedelsepidemiologi

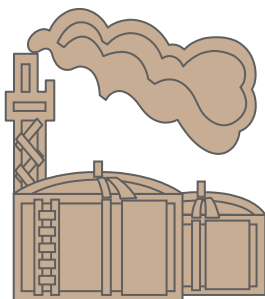
Uppsala universitet & NEPI

UPPSALA
UNIVERSITET

Läkemedelsanvändning

Rational use of drugs

Rätt läkemedel

*substans, produkt,
beredningsform*

Rätt dos

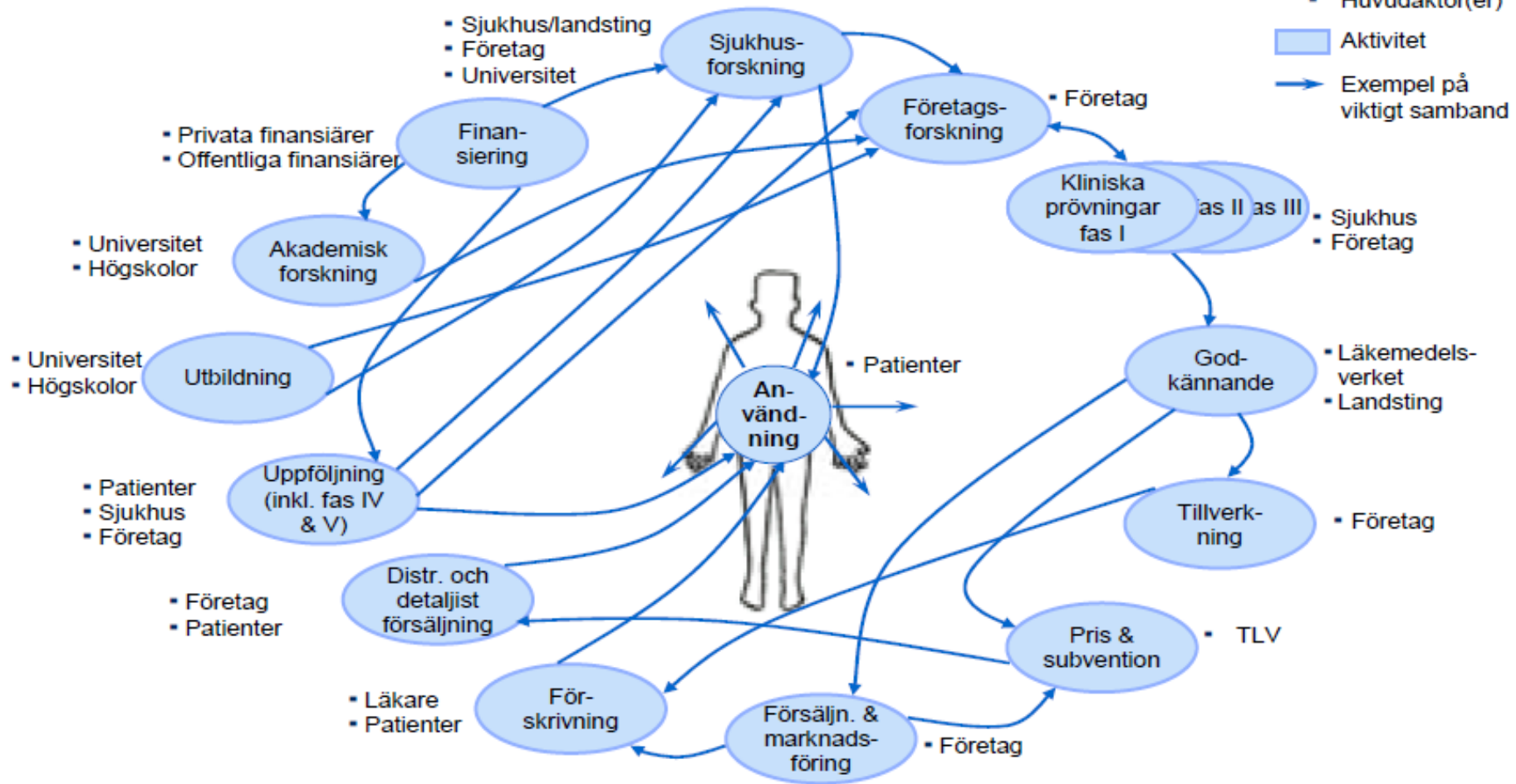
patients receive medications appropriate to their clinical needs, in doses that meet their own individual requirements for an adequate period of time, and at the lowest cost to them and their community.

Rätt
mängd/tid

Involvera patienten

Beakta hållbarhet

Rimlig
kostnad

McKinsey Förstudie till nationella läkemedelsstrategin om Innovation.

UPPSALA
UNIVERSITET

Det finns bra läkemedel för de allra flesta sjukdomar

Medicinkrockar ger onödigt lidande

Kvinna blev beroende av utskrivna läkemedel – dog av överdos

Läkarna anmäls för livsfarliga recept – får inga påföljder

Men det finns utmaningar i hur de används

”Ständigt nya piller förvirrar”

Voltaren förgiftar Fyrisån

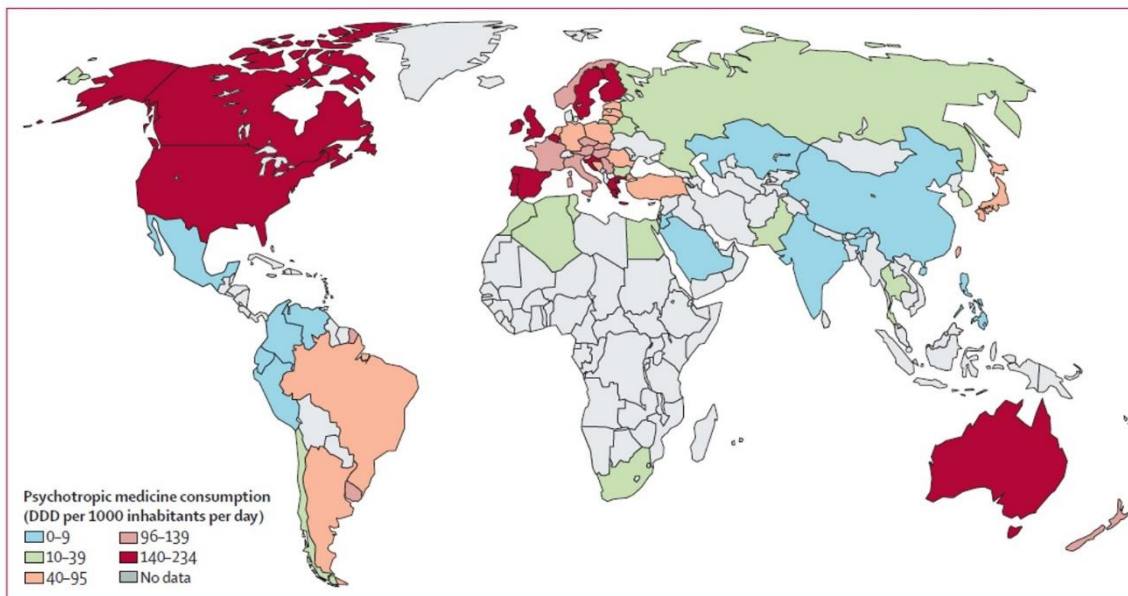
I Fyrisån har upp till tio gånger en nivå som anses säker för det aktiva ämnet i voltaren uppmätts. Läkemedlens miljöeffekter blir allt mer uppenbara.

Förebyggande medicin mot högt kolesterol gjorde ingen nytta

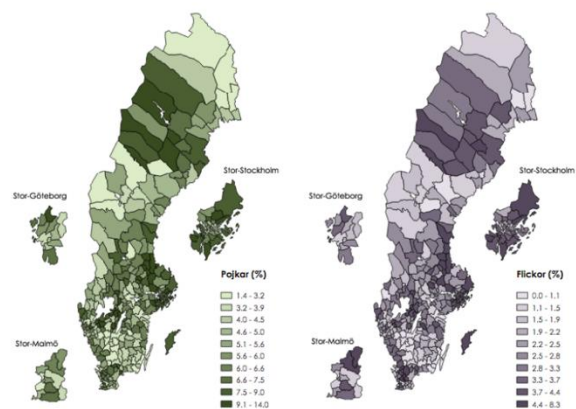
UPPSALA
UNIVERSITET

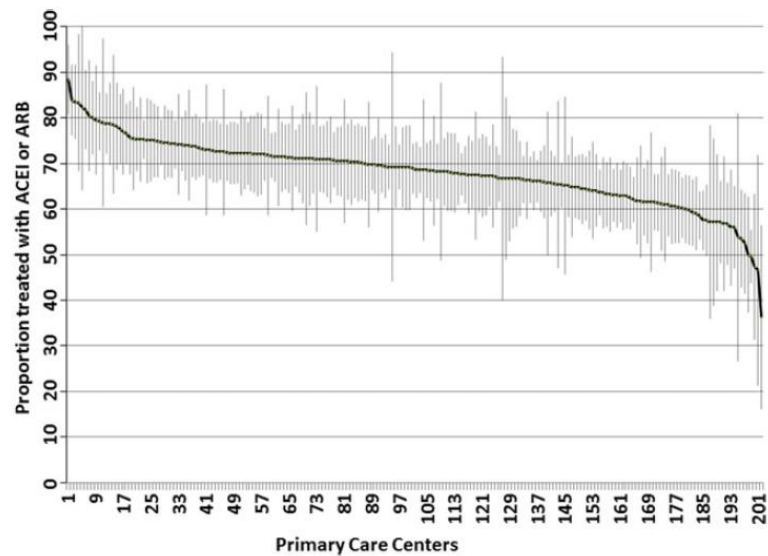
Det finns också en påfallande stor variation

Figur 1: Användning av adhd-läkemedel i Sveriges kommuner.

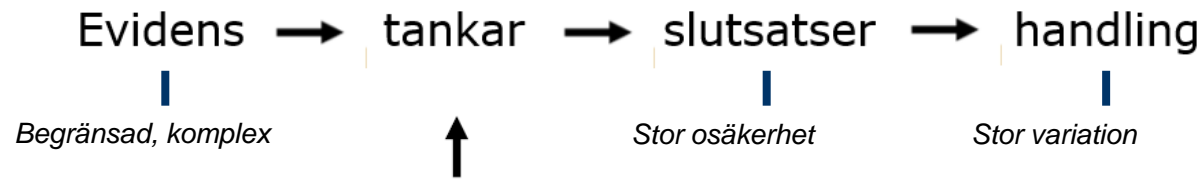
Andelen* barn 10-17 år med minst ett uttag av något adhd-läkemedel 2016.

* Presenteras i 10 kategorier, vilka motsvarar kommunernas indelning i percentiler. Första kategorin kan tolkas som att 10 % av Sveriges kommuner har en andel under 3.2 %, den andra som att 20 % har under 3.9 % etc.

Varför ser det ut som det gör? Vad påverkar beslutsfattandet i vården?

- Professionella intressen
- Ekonomiska intressen
- Personliga preferenser
- Önskan om att kunna erbjuda något
- Önsketänkande
- Selektivt minne
- Tryck från patienter & anhöriga
- Marknadsföring från olika intressenter
- Lagar & etik

Ibland finns det inga bra samlade kunskapsunderlag...

- Sällsynt sjukdom
- Nytt läkemedel
- Ny användning av ett gammalt läkemedel
- Receptfri användning
- Naturmedel
- Livsstilsråd
- Behandling av barn

Inte alltid så lätt i praktiken

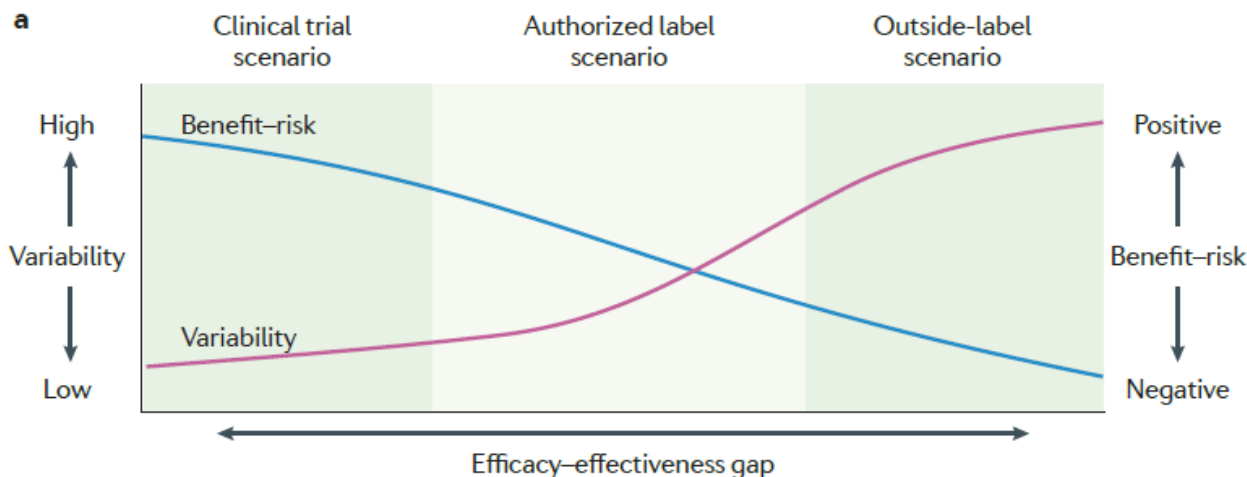
- Evidensen från RCT stämmer dåligt med verkligheten
  - snäva inklusions- och exklusionskriterier
  - studiepatienterna får bättre vård än i verklig sjukvård
  - jämförelser har inte gjorts med relevant terapi
- Kunskapsläget kring biverkningar bristande från RCT
- Det tar tid att ta fram systematiska välgrundade rekommendationer och evidensen ändras kontinuerligt
- Medicinsk effekt och säkerhet (risk-nyttobalansen) är endast en aspekt av läkemedelsvärdering

Två sorters effekt

Efficacy = Hur väl ett behandlingsalternativ fungerar under noga kontrollerade förhållanden, dvs effekt i en klinisk prövning på särskilt utvalda patienter

Effectiveness = Hur väl ett behandlingsalternativ fungerar i verkligheten, dvs effekt i praktisk sjukvård

UPPSALA
UNIVERSITET

Efficacy vs effectiveness

Gapet beror på att patienterna skiljer sig åt från de kliniska studierna (ålder, genetik, samsjuklighet, andra läkemedel...), att doktorerna inte förskriver läkemedel på rätt sätt och att patienterna inte tar sina läkemedel

EDITORIAL

Medication Adherence—Still the Holy Grail

Rhonda M. Cooper-DeHoff , PharmD, MS; Steven M. Smith , PharmD, MPH